

ROUTE K24

Knapzakroute Roderwolde- Foxwolde

**15 km wandelen door
onbekend Drenthe**

FOTO: HANS DEKKER

Welkom in Roderwolde en Foxwolde

Vandaag een Knapzakroute onder de zeespiegel... Ofwel wandelen door een gebied dat voor een belangrijk deel beneden de lijn 0 meter + NAP ligt. Niet dat u vandaag serieus rekening met een nat pak moet houden, want ook hier in Noord-Drenthe heeft het waterschap het waterpeil keurig onder controle. Wel zult u onderweg met eigen ogen zien hoe in het gebied rond Roderwolde, Foxwolde, Sandebuurt en Leutingewolde door de eeuwen heen strijd met het water geleverd is. Tijdens deze wandeling maakt u kennis met dorpen en landschappen die voor Drenthe zonder meer uniek te noemen zijn. Waar elders in Drenthe vind je een polderlandschap met sloten, rietkragen en kletsnatte weilanden... En buurtschappen die al sinds de middeleeuwen als eilandjes verspreid over deze zompige wereld liggen. Een landschap dat van zijn bewoners steeds weer alle vernuft vroeg om hier letterlijk en figuurlijk het hoofd boven water te houden.

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

4

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

5

Routekaart + beschrijving

8

Roderwolde en Foxwolde om te beginnen

13

Het landschap van Roderwolde en Foxwolde

17

Informatie onderweg

21

De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.

Algemene informatie

Startpunten

Café Scheepstra

Roderwolderweg 21, 9314 TB Foxwolde

Punt 1 in de route.

[Routebeschrijving via Google maps](#)

Café Het Rode Hert

Hoofdstraat 32, 9315 PB Roderwolde,

Punt 6 in de route.

[Routebeschrijving via Google maps](#)

Lengte route: 15,5 km

In tweeën te splitsen:

- Zuidelijke lus van 1-6. Vanaf punt 6 linksaf naar 13-18 (10 km).
- Noordelijke lus 6-13. Bij punt 13 terug naar 6 (7,5 km).

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden. In De Kleibosch wordt een groot deel van het jaar waterdicht schoeisel aangeraden.

Honden

Honden aangelijnd toegestaan.

START

4

KAART

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

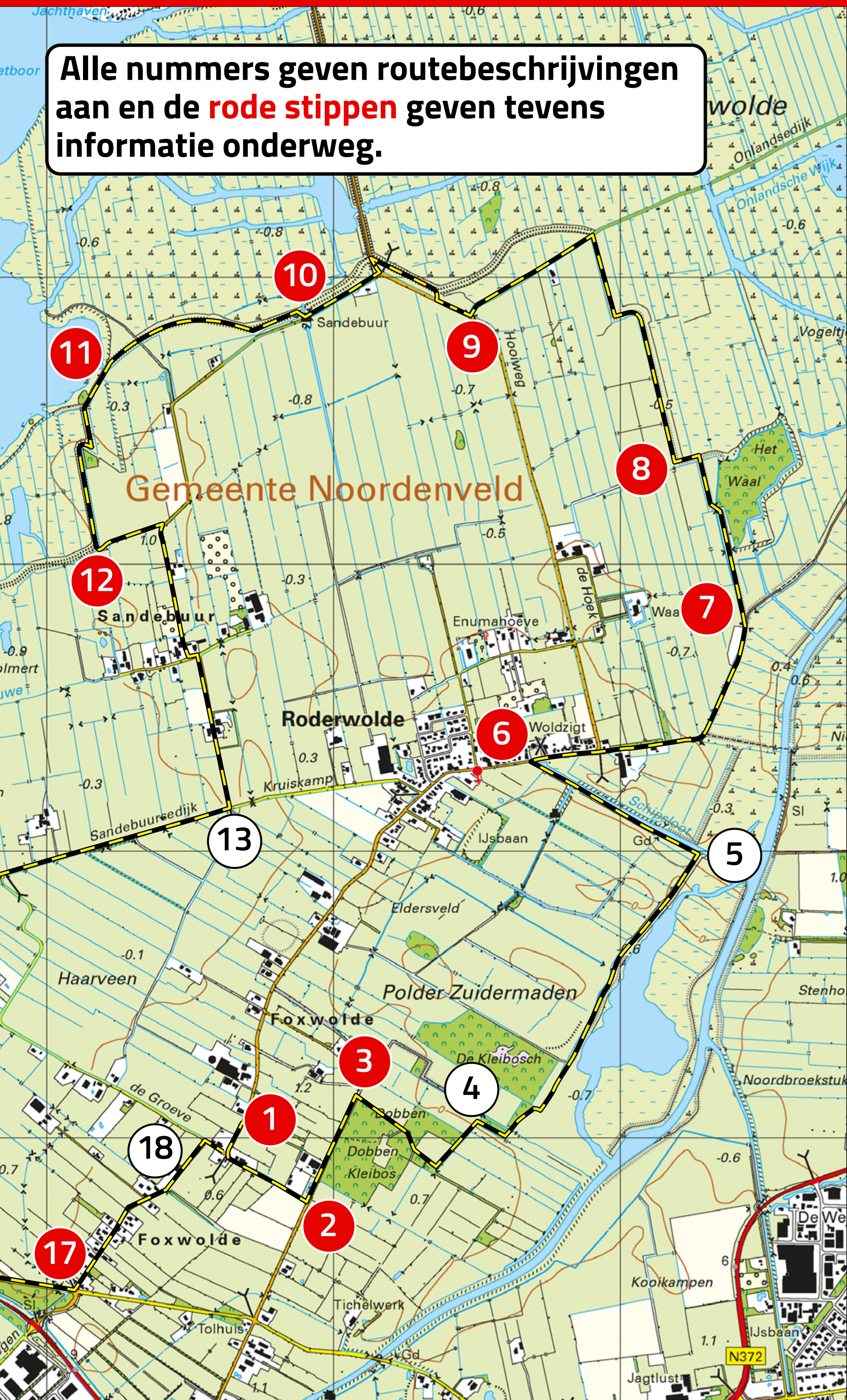
- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

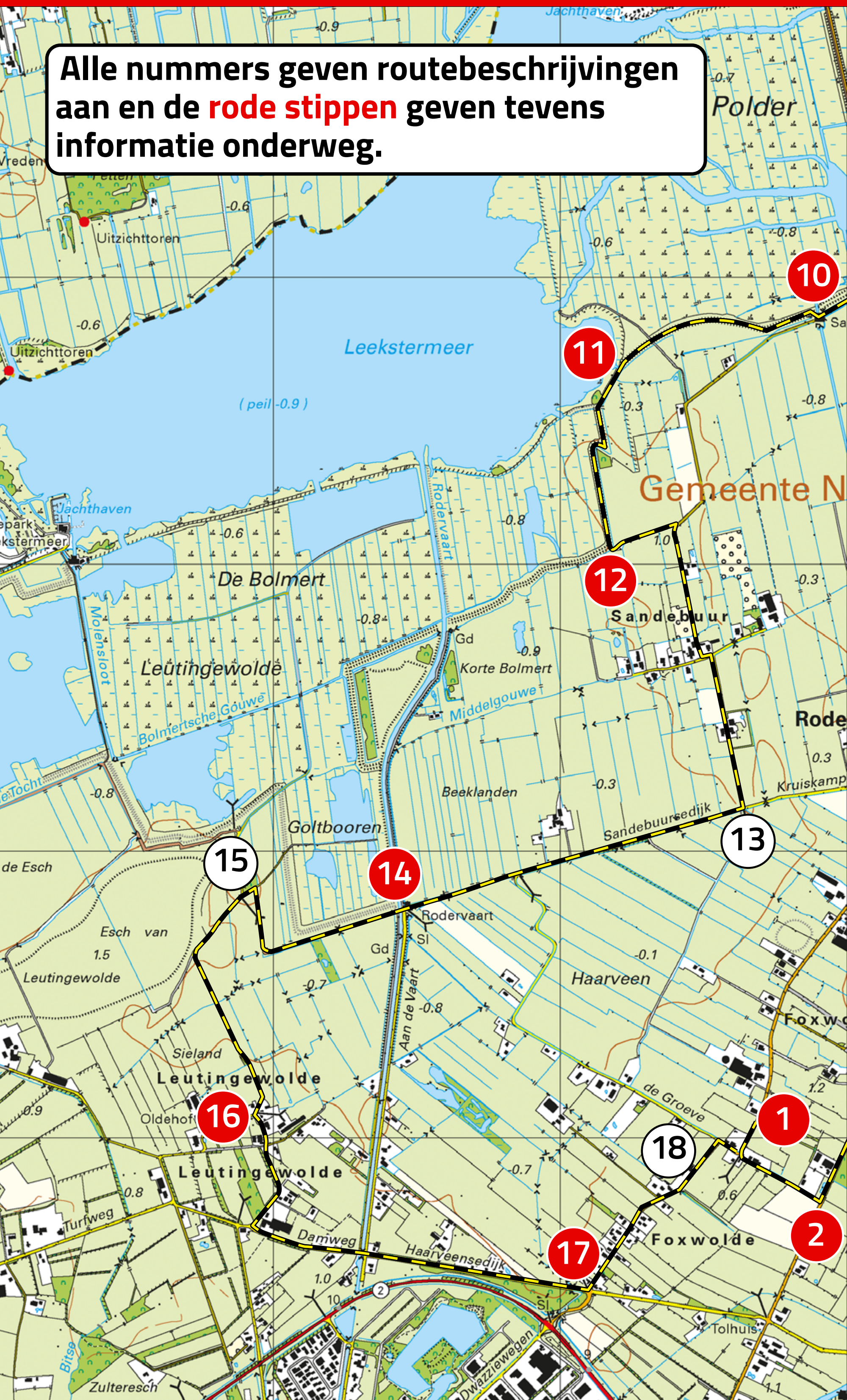
Routekaart 1

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routekaart 2

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 Het wold van Fokko

- Vanaf Café Scheepstra gaat u linksaf.
 - Op de kruising gaat u links.
-

2 Door De Kleibosch

- Bij de bocht naar rechts neemt u linksaf de onverharde weg.
-

3 Kloostermoppen uit De Kleibosch

- Aan het eind van het bos aan uw rechterhand gaat u rechtsaf het pad op.
 - Het pad maakt een scherpe bocht naar links.
-

4 Polder Zuidermaden

- Vlak voordat het pad weer naar links gaat, slaat u bij een paaltje met een paarse kop rechtsaf.
- Volg de paaltjes met paarse kop tot aan de molen in Roderwolde.
- Het pad brengt u eerst door een stukje bos en daarna over grasland naar een grasdijk.

5 Langs de Schipsloot

- Blijf de grasdijk volgen als die ter hoogte van een bankje naar links gaat. U loopt richting de molen van Roderwolde.
-

6 Olie- en korenmolen Woldzigt

- U komt door een klaphek en gaat op de verharde weg rechtsaf.
 - Waar de weg een bocht naar links maakt, loopt u rechtdoor, Roderwolderdijk.
 - Blijf de Roderwolderdijk volgen als die een bocht naar links maakt. Negeer daar het fietspad naar rechts.
-

7 Met uitzicht op de Martinatoren

- Als het weggetje een bocht naar rechts maakt, loopt u schuin naar links een grasdijk op.
-

8 De arme luyden op de terpjes

- U blijft de grasdijk volgen, ook als de dijk enkele keren een bocht naar links gevolgd door een bocht naar rechts maakt.
- Als de grasdijk een pad kruist, gaat u linksaf het pad op. Het pad gaat over in een asfaltweggetje.

9 Boomstronken van 8000 jaar oud

- Sla op de T-splitsing rechtsaf, Hooiweg.
 - Ga even verderop rechtsaf en loop via een parkeerterreintje de grasdijk op.
 - Bovenaan de grasdijk gaat u links en loopt u langs het Oerwold monument.
 - Steek de Hooiweg over en ga op het fietspad linksaf.
 - Ga meteen daarna rechtsaf het halfverharde pad op, Sandebuur.
-

10 Verdwenen poldermolens

- Ter hoogte van het gemaal Sandebuur gaat u rechtsaf door een hek en loopt u verder over een grasdijk.
-

11 Heerlijke visrechten op het Leekstermeer

- Bij het Leekstermeer wordt het graspad even wat smaller, waarna het verderop weer overgaat in een grasdijk.

12 De ‘hekkeburen’ van Sandebuur

- Na ongeveer 500 meter maakt de grasdijk een bocht naar rechts. Verlaat hier de dijk en ga linksaf een zandpad op.
 - Ga op de T-splitsing rechtsaf. Het halfverharde pad gaat over in een asfaltweg.
 - Aan het eind van de weg gaat u linksaf en direct weer rechtsaf.
-

13 Foxwolde

- Vervolgens neemt u op de driesprong de betonweg rechtsaf.
 - U passeert het plaatsnaambord Foxwolde.
-

14 Het project Poldervaart

- Aan het einde van de weg gaat u rechtdoor via een bruggetje de Rodervaart over.
 - Vervolg uw weg over het fietspad.
-

15 Goltbooren

- Na het einde van het fietspad en een bocht naar links houdt u bij de ANWB-paddenstoel links aan, richting Leutingewolde.

16 De Ring van Leutingewolde

- Op de driesprong neemt u linksaf De Ring richting Roden.
 - Op de volgende driesprong gaat u weer linksaf de Damweg op.
 - U gaat de Rodervaart weer over en volgt uw weg rechtdoor, de Haarveense Dijk.
-

17 De tol betalen in Foxwolde

- Op de volgende kruising gaat u linksaf richting Foxwolde.
-

18 Terug in Foxwolde

- De weg maakt een haakse bocht naar rechts en meteen daarna gaat u linksaf richting Roderwolde.
- Na zo'n 100 meter bent u terug bij Café Scheepstra.

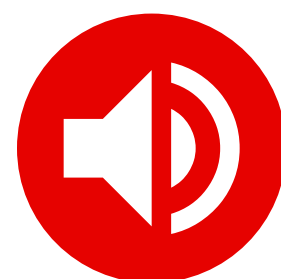
Roderwolde en Foxwolde om te beginnen...

FOTO: HANS DEKKER

In de elfde eeuw begon de bevolking van het Drents Plateau snel in aantal toe te nemen. De oude esdorpen op het Drents Plateau raakten overbevolkt en er was te weinig voedsel om alle monden te vullen. Steeds vaker voelden boeren zich gedwongen om elders een nieuw bestaan op te bouwen. Het was de tijd dat de eerste kolonisten zich langs de randen van het Drents plateau vestigden. Zo ook hier in de 'wolden van Roden' in het uiterste noorden van Drenthe.

Luister naar het hele verhaal

START

13

KAART

Het hart van het dorp

FOTO: HANS DEKKER

Eigenlijk is de molen Woldzigt niet één maar twee molens tegelijk. Het is namelijk zowel een oliemolen als een korenmolen. De gevelsteen meldt dat de molen in 1852 gebouwd werd door de zwagers Egbert Floris Aukema en Sikke Jans Datema. Op de begane grond is de zogeheten stompslaginstallatie opgesteld. Hier verwerkt de molenaar lijnzaad en koolzaad. Hoger in de molen draaien twee maalstenen die graan tot meel malen.

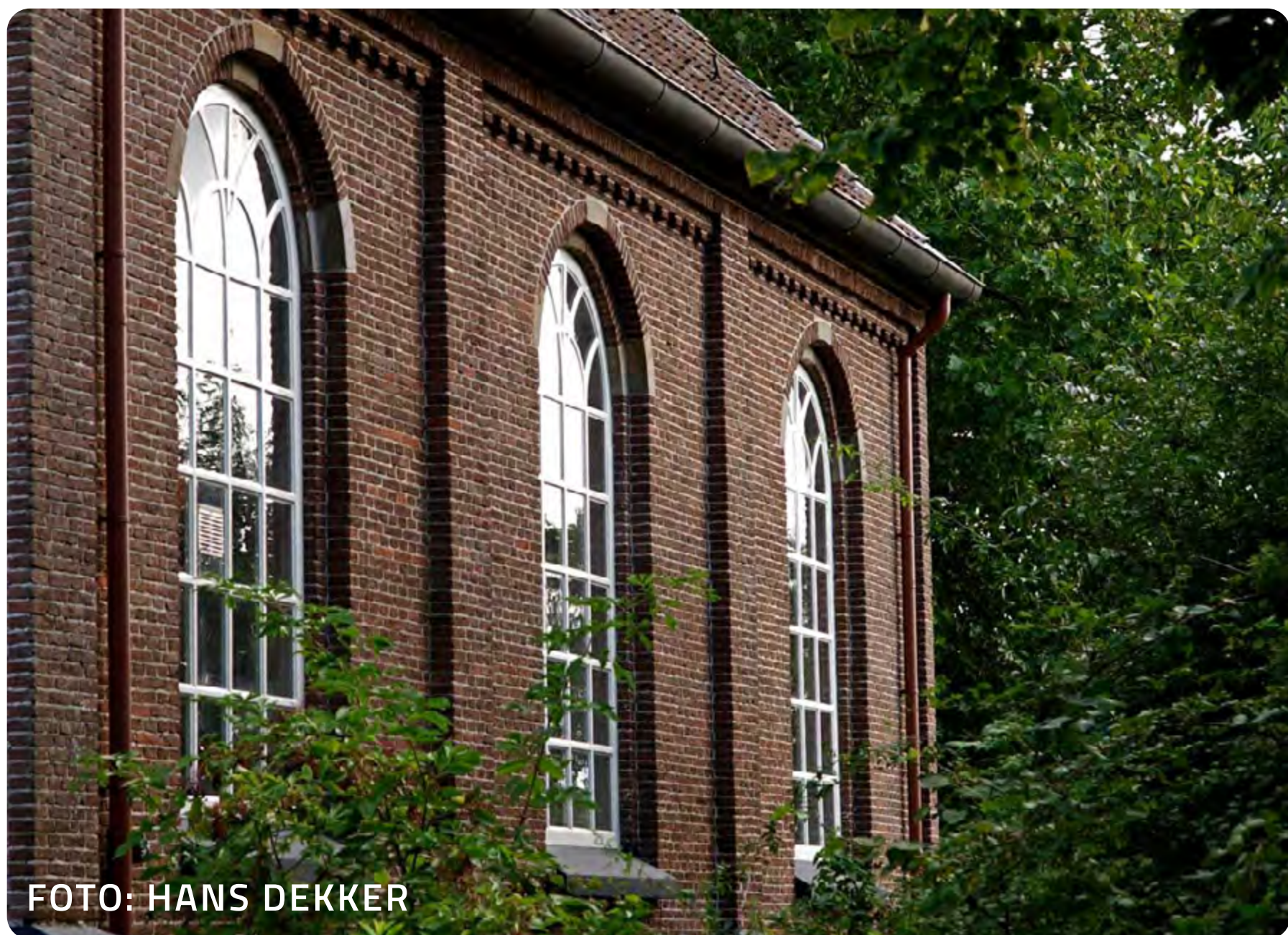
Koolzaadolie werd in de keuken gebruikt en diende als lampolie. De lijnolie ging naar zeep- en verffabrieken. Van het uitgeperste zaad

START

14

KAART

werden in de molen Woldzigt 's winters veekeuken geslagen die in grote kratten als bijvoer verkocht werden. Lijnzaad en koolzaad kwamen per schip vanuit het Groningerland in het haventje tegenover de molen aan.

De oude romaanse kerk van Roderwolde stond middenop de [huidige begraafplaats](#). De kerkvoogden richtten in 1826 een dramatisch verzoekschrift aan koning Willem 1: *'De ondergetekende Kerkvoogden geven uwe Majesteit met diepe eerbied te kennen dat de Kerkgemeente zich eerlang in de droevige noodzakelijkheid zal bevinden de uitoefening van den openbaren Godsdienst te moeten staken, ter zake van de bouwvalligheid van hun kerkgebouw. Dit kerkgebouw, Sire, bevindt*

*zich in eenen staat dat het niet alleen altijd ge-
vaarlijk, maar bijna niet meer bruikbaar is. De*

*muren wijken uit en zijn op onder-
scheiden plaatsen gespleten,
zodanig dat het dak geen
genoegzame onder-
steuning meer heeft
en eene geheele of
gedeeltelijke in-
storting alle
oogenblikken
mogelijk is.'*

Het duurde nog
bijna vier lange
jaren voor de
koning in 1830
de kerkenraad
een 'onderstand'

in twee termijnen
van in totaal 5000

gulden beschikbaar

stelde. In 1831 kon aan de

Voorsteweg het huidige kerkje

gebouwd worden. Van het oude kerkgebouw

zijn onder andere het zandstenen doopvont uit

de vijftiende eeuw en de kerkklok uit 1634

bewaard gebleven.

Het landschap van Roderwolde en Foxwolde

De Knapzakroute Roderwolde-Foxwolde voert u door het lage Noorddrentse gebied tussen het beekdal van het Peizerdiep en het Leekstermeer. De bewoning ontstond op de hogere zandruggen waar het Drents plateau onder een dik veenpakket verdwijnt.

Na de laatste ijstijd overstroomde de zee de noordelijke rand van het Drents plateau. Een groot deel van Groningen werd met een dikke laag zeeklei bedekt. Dit nieuwe 'hoge land' zorgde ervoor dat de Drentse beken hun water niet kwijt konden. Er vormde zich tussen het Drentse zand en het Groninger klei een moerasgebied dat langzaam maar zeker met veen dichtgroeide.

Onderstaande kaarten tonen de situatie in Roderwolde en Foxwolde rond het jaar 1900. Op de bovenste kaart is de inpoldering door het Waterschap Roderwolde goed terug te vinden, inclusief de poldermolen aan de noordkant van de polder [\(punt 10 in de route\)](#). Aardige details op de onderste kaart zijn het tolhuis aan de Haarveense

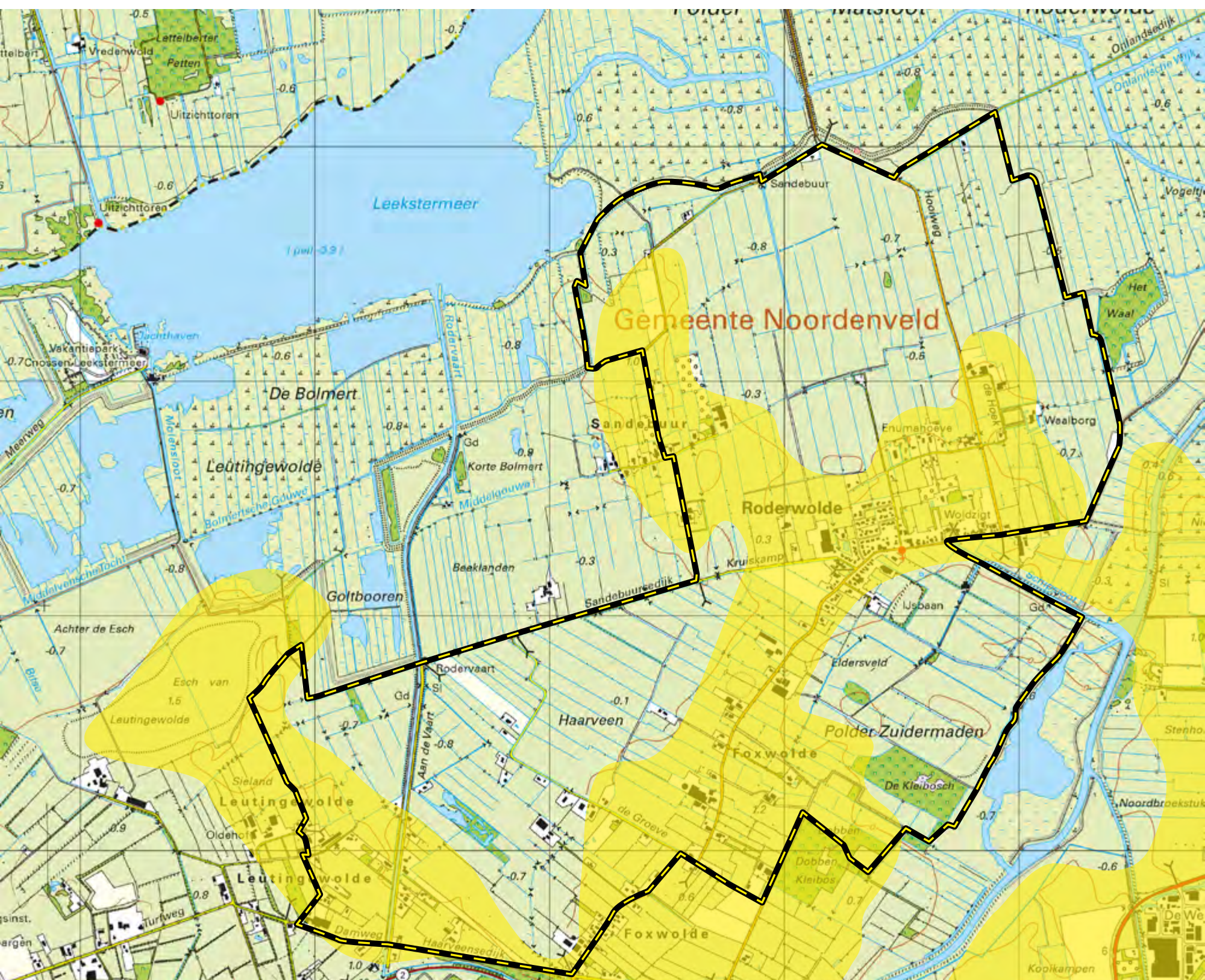
Dijk ([punt 17 in de route](#)) en het feit dat de naam van de dan al verdwenen havezate Mensinga nog steeds op de kaart aangegeven staat.

Op het kaartje hieronder ziet u de Knapzakroute ingetekend op een kaartje met de lijn 0 meter + NAP. Het verloop van deze nullijn verradt in grote trekken de verschillen in bodemgesteldheid in het gebied:

- *Aan de hoge kant van de lijn (het geel gekleurde gedeelte op het kaartje) ligt oude potklei aan de oppervlakte of is de bodem bedekt met jongere keileem en dekzand.*
- *Aan de lage kant duiken deze afzettingen onder jongere veen- en beekdalafzettingen.*

Op het kaartje ziet u dat alle huidige bewoonde gebieden boven de 0 meter hoogtelijn liggen.

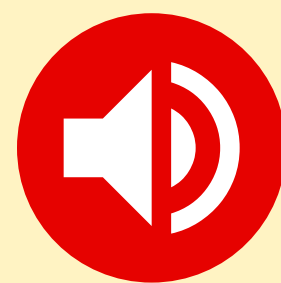

HET OUDE KERKJE VAN RODERWOLDE, IN 1831 AFGEBROKEN.
BRON: DRENTS ARCHIEF.

Uit 't verleden

Ada van Dijk is wekelijks in Assen in het Drents Archief te vinden om de geschiedenis van Roderwolde verder uit te zoeken. Ze heeft in de loop van de tijd tal van zaken ontdekt die de geschiedenis van haar dorp een stukje dichterbij brachten. We spraken met haar niet alleen over de geschiedenis van Roderwolde, maar vooral ook over de toekomst van haar dorp die onze aandacht volgens Ada meer dan waard is.

Luister naar het verhaal van Ada van Dijk

1 Het wold van Fokko

Foxwolde is een oude buurtschap in het kerspel Roden. We weten de ouderdom niet, maar zeker is dat de nederzetting ouder is dan de 'nieuwe kolonie Roderwolde'. Het was in de middeleeuwen een schaars bewoond gebied. In het zuiden stond de Papenburg in de wildernis langs het Peizerdiep. Bij de voorde door het Peizerdiep lag een tichelwerk van de familie van Ewsum, waar het klooster van Aduard stenen en dakpannen liet bakken.

De meeste mensen woonden in het noorden, langs de huidige Roderwolderweg en rond

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

Mensinga. De naam Fokeswolde werd voor het eerst in een oorkonde van 1343 gebruikt. 'Foke' is vermoedelijk een oude vorm van de naam Fokko, terwijl 'wolde' verwijst naar de broekbossen die Fokko hier destijds in de middeleeuwen moet hebben aangetroffen.

In de loop der eeuwen ontwikkelde Foxwolde zich tot een wegdorp. Elk bedrijf bezat een strook lage en hoge gronden. De hogere bouwakkers lagen direct achter de boerderijen op de zandrug. Ten noorden van de akkers lagen de groenlanden. De mest van het vee werd op de akkers gebruikt. Producten van de landbouw als stro en knollen werden aan het vee gevoerd. Door de eeuwen heen ontstond een bedrijfsvoering die volledig aangepast was aan de bodemgesteldheid van het gebied.

Na de Tweede Wereldoorlog voltrokken zich ook in Foxwolde en omgeving grote veranderingen. Het gemengde bedrijf maakte hier snel plaats voor grootschalige veehouderij. De voormalige akkers werden ingezaaid met gras. De kleine percelen werden verkaveld tot grotere eenheden. Tijdens deze schaalvergroting verdwenen de meeste houtwallen die vroeger als perceelgrens gediend hadden.

[LANDBOUW, WEGDORP, GROENLAND](#)

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

2 Door De Kleibosch

In dit gebied op de overgang van de hogere gronden en het beekdal van het Peizerdiep komt de zware, stugge potklei op tal van plaatsen aan de oppervlakte. Potklei laat nauwelijks water door en is zeer rijk aan allerlei mineralen. Deze omstandigheden zorgen ervoor dat De Kleibosch zich tot een uniek bosgebied kon ontwikkelen met allerlei zeldzame soorten. (Let op: in de taal van Noord-Drenthe hebben we het over 'de bos'!)

De onregelmatige ondergrond, die u overal om u heen ziet, is het gevolg van de honderden kleidobben die indertijd gegraven zijn voor de baksteenfabricage van de Aduarder Abdij ([zie punt 3](#)). De gaten zijn later voor het grootste

deel dichtgegroeid. Hier en daar is een poeltje in het bos overgebleven. Met name in het voorjaar is de bosbodem bezaaid met bosanemoon.

FOTO: WIES VINK

Verder vindt u er in die tijd dalkruid, klaverzuring, salomonszegel en lelietjes-van-dalen. Vanaf 1962 is De Kleibosch eigendom van Stichting Het Drentse Landschap. Het hakhoutbeheer is inmiddels gestopt. Hier en daar werden open plekken in het bos gekapt, elders liet men de natuur in De Kleibosch simpelweg haar eigen gang gaan.

De afgelopen jaren is een deel van de kaden, die het Peizerdiep al zo'n veertig jaar op zijn plaats hielden, weggehaald waardoor de beek de kans krijgt om zijn oude meanders weer in bezit te nemen. De lage delen van het bos blijven weer net als vroeger vrijwel permanent

kletsnat. De Kleibosch krijgt zo de kans om zich verder te ontwikkelen tot een natuurlijk 'woldbos' zoals dat vroeger overal in Drenthe de zware leemgronden bedekte en dat tegenwoordig nauwelijks meer voorkomt.

 [BEEKDAL, BOS, WOLD](#)

3 Kloostermoppen uit De Kleibosch

In de middeleeuwen werd in de bossen langs de oever van het Peizerdiep waarschijnlijk onder leiding van de monniken van het klooster in Aduard 'geticheld': de zware potklei werd afgegraven en in kleine veldovens tot bouwstenen - kloostermoppen - en dakpannen gebakken. In de late middeleeuwen schakelde men over op zeelei als grondstof. Er verrezen nieuwe steenfabrieken langs het Reitdiep en de

KLOOSTERMOPPEN - FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

tichelwerken langs het Peizerdiep werden verlaten.

Van de ene dag op de andere lijkt het wel, want in De Kleibosch heeft men grote stapels kloostermoppen gevonden die in de loop van de tijd door de natuur overwoekerd waren. Hier en daar liggen in het bos de restanten van kanaaltjes voor het transport van de stenen richting Peizerdiep.

Ten zuiden van De Kleibosch - de route komt er niet langs - ligt boerderij Het Tichelwerk aan het Moleneind, één van de oudste boerenplaatsen van de omgeving. Hier werd tot de tweede helft van de zeventiende nog op industriële wijze geticheld. Tegenwoordig vervult de boerderij een belangrijke rol in het beheer van het gebied De Kleibosch. De boerderij is eigendom van Het Drentse Landschap en wordt verpacht aan een biologische boer. Groninger blaarkoppen, een oud en zeldzaam runderras, grazen in de omliggende graslanden.

[POTKLEI](#)

6 Olie- en korenmolen Woldzigt

Vanaf de molen Woldzigt verbindt de Schipsloot het haventje van Roderwolde met het Peizerdiep. Schepen brachten vroeger

FOTO: SAKE ELZINGA

lijnzaad en koolzaad naar Woldzigt om tot olie vermalen te worden.

Molen Woldzigt werd in 1852 als oliemolen gebouwd door Egbert Floris Aukema en Sikke Jans Datema. Hun namen staan op de gevelsteen.

Een gast in de plaatselijke herberg Het Blauwe Paard zou hen op het idee hebben gebracht een oliemolen te bouwen, omdat daar goed geld met te verdienen viel. Dat het geen gouden tip was, blijkt uit het feit dat de heren al in 1855 ook maalstenen voor graan in hun molen lieten aanbrengen...

Sinds 2016 is Woldzigt eigendom van Stichting Het Drentse Landschap. De vrijwilligers van Stichting Olie- en Korenmolen Woldzigt laten de molen regelmatig draaien. Ze malen er meel, produceren lijnolie en verkopen de eigen

producten in de Molenwinkel. Verder runnen ze in Woldzigt het Nederlands Graanmuseum en organiseren ze er tal van activiteiten.

www.woldzigt-roderwolde.nl

FOTO: HANS DEKKER

- 7 Met uitzicht op de Martinitoren**
Verscholen tussen de bomen ziet u links van het pad De Waalborg, een grote boerderij met het voorhuis er dwars voor en een gracht eromheen. Het huis heeft een dubbele oprijlaan: een brede laan voor de rijtuigen van de bewoners en hun gasten en ernaast de iets bescheidener oprit voor het personeel en de leveranciers.
Het huis moet tot de oudste erven van Roderwolde gerekend worden. In een register

uit 1646 staat het te boek als een behuizing ter waarde van 325 Carolosgulden. De bijbehorende landerijen werden gewaardeerd op 12.490 Carolusgulden. De naam Waalborg kwam overigens pas in 1768 voor het eerst voor toen de toenmalige eigenaar tegen de huurder procedeerde om achterstallige huur van De Waalborg. In 1783 gaf de Friese zeekapitein Jan Coenders van Idsinga het huis zijn huidige vorm.

Op een openbare verkoping in september 1809 kocht professor Seerp Gratama het huis voor 10.512 gulden. Bij het huis behoorden ook enige landerijen - waaronder een deel van het rietland 't Waal waar het huis zijn naam aan ontleende - en een keuterij. Verder waren een heren- en een vrouwenbank in de kerk van Roderwolde en twee graven in de kerk bij de koop inbegrepen. Gratama was hoogleraar aan de juridische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij bracht de zomers met zijn gezin op De Waalborg door. Vanuit zijn studeerkamer kon hij de Martinitoren zien. De Waalborg is eigendom van de familie Gratama gebleven. In 1969 kwam het huis in bezit van de Gratama Stichting waarin meer eigendommen van de familie beheerd worden.

8 De arme luyden op de terpjes

In de hooilanden rechts van de weg in de richting van het Peizerdiep hebben vroeger verschillende veenterpjes gelegen. Tegenwoordig zijn ze nog nauwelijks in het veld waarneembaar omdat ze als het ware in het veen zijn 'weggezakt'. Mogelijk zijn de terpjes al in de dertiende eeuw opgeworpen. De deskundigen zijn het er niet over eens of ze door herders bewoond werden die hier in het zomerseizoen hun vee lieten grazen of dat de terpbewoners bier brouwden voor de stad Groningen. Ook elders in het veengebied tussen de Drentsche Aa en het Leekstermeer zijn dit soort terpjes aangetroffen. Vlak voor de terpjes rond 1800 definitief verlaten werden vanwege de wateroverlast, woonden er volgens de registers slechts 'arme luyden'. Men nam niet eens de moeite om hun namen te noteren...

LEPELAAR : AALDRIK POT

Winter op de Paaizermao

Peter van der Velde (1918-2004) was het grootste deel van zijn leven schoolmeester in Roderwolde. Hij schreef in de streektaal van Noord-Drenthe. Een van zijn mooiste gedichten is 'Winter op de Paaizermao' waarin hij overtuigend weet te verwoorden dat kou lijden bij het leven hoort.

*De mao lig stil en wit bevroren
De schaopen kleumen veur bai 't hek
In Stad staait de Martinitoren
Een speulding dat naor boven stek*

*Het deip lig dicht en in de schoel van
De broene raaiten an de diek
Klinkt host onheurbaor het gehoel van
Een hopeloze koperwiek*

*Een scharebeeld van zwaarte kraaien
Die naor heur verre slaopstee gaon
En ponnies, kold, die met heur baaiden
Bai de verroeste richel staon*

*De winterwind waait deur mien kleren
As ik verkleumd naor hoes tou gao
Wel leven wil moet lieden leren
As 't wintert op de Paaizermao*

9 Boomstronken van 8000 jaar oud

Dat er bij egaliseringswerkzaamheden in 2008 in het land links van de Hooiweg boomstronken zouden worden gevonden, daar was iedereen van tevoren al van overtuigd. Sinds mensenheugenis heette het hier immers het Stobbenveen. Waar men echter behoorlijk van op keek, was dat de stronken meer dan achtduizend jaar oud bleken... Een eikenstronk werd gedateerd op 6800 v.Chr. en is daarmee de oudste eik die ooit in Nederland gevonden is. Behalve een enkele eik ging het vooral om hazelaar, berk en grove den, de eerste boomsoorten die na de laatste ijstijd de kale toendra's van deze streken 'koloniseerden'.

[IJSTIJD](#)

FOTO: GEERT DE VRIES

START

32

KAART

10 Verdwenen poldermolens

Rond 1830 ontstonden er voor het eerst concrete plannen om het lage gebied in te polderen en met windmolens te bemalen. Het mes zou aan twee kanten snijden: het gevaar van wateroverlast werd beteugeld en de boeren zouden over betere grond kunnen beschikken.

Pas in 1860 waren alle partijen het enigszins eens en werd een concessie tot inpoldering verleend. Drie jaar later was het Waterschap Roderwolde een feit. Het was daarmee een van de eerste waterschappen in Drenthe. In 1933 werd het samengevoegd met het ten noorden ervan gelegen Waterschap Matsloot en ontstond de polder Matsloot-Roderwolde van bijna 1200 hectare.

Bij de hoek van de Hooiweg en de zandweg naar Sandebuor kwam bij de inpoldering een grote achtkantige watermolen te staan. In 1936 werd de molen afgebroken. Alleen het oude huis van de molenaar en de restanten van de molenkolk herinneren er nog aan.

II Heerlijke visrechten op het Leekstermeer

Waar de route een scherpe bocht naar links maakt, moet u eigenlijk even rechtsaf naar het Leekstermeer. Daar op de 'Sandebuurse Hoek' hebben generaties 'Rowolmers' leren zwemmen. Men veronderstelt dat het Leekstermeer in de middeleeuwen ontstaan is door een combinatie van watervloeden vanuit de Waddenzee en uit de hand gelopen verveningsactiviteiten. Stormen sloegen steeds grotere delen van de oevers af waarbij de veenputten met elkaar verbonden werden.

In 1449 sloten de burenen van Roderwolde, Leutingewolde, Oostwold en Lettelbert een overeenkomst om vissers van elders te weren. Elk dorp wees enkele mannen aan om eventuele visstropers te betrappen. In 1473 verpachtte Roderwolde zijn aandeel in de visvangst op het meer aan Eyte Luttema, een

FOTO: HANS DEKKER

boer uit het Matslootgebied. De pacht moest Luttema de eerste zondag van mei in de kerk van Roderwolde komen betalen. Daarnaast behield ieder huisgezin van het dorp het recht om met vijf fuiken op het meer te vissen. In de zestiende eeuw kwamen alle visrechten op het Leekstermeer in het bezit van de machtige heren van Nienoord.

11 Voer voor vogels

Door de inrichting als waterberging zijn de polders rondom het Leekstermeer rond 2010 drastisch van aanzicht veranderd. De veenweidegebieden met de vele poldersloten zijn grotendeels verdwenen. Daarvoor in de plaats kwamen grote rietmoerassen en forse opper-

vlaktes open water, die spontaan ontstonden door het opzetten van het waterpeil en het graven van slenken tussen het Peizerdiep en het Leekstermeer. Planten en dieren van het weidelandschap verdwenen voor een deel om plaats te maken voor aan moeras gebonden soorten zoals roerdomp en blauwborst.

12 De 'hekkeburen' van Sandebuur
In Sandebuur zijn we uit het 'lege' land terug op een oude bewoningsas. De buurtschap hoorde bij het oude kerspel Roderwolde en stamt uit dezelfde kolonisatieperiode. Zolang er registers zijn bijgehouden is er in Sandebuur vrijwel steeds sprake van acht boerderijen, die aan de noordzijde van de weg lagen en deels nog steeds liggen. Leden van de familie Datema

FOTO: HANS DEKKER

zijn oude bewoners van Sandebuurt, want hun naam kwam al in de vijftiende eeuw in de stukken voor.

De eerste verharde weg met Roderwolde werd pas in 1932 aangelegd. Daarvoor waren er alleen maar paden langs de sloten door de weilanden die met hekken afgesloten waren. In Roderwolde werden de mensen van Sandebuurt vaak een beetje spottend 'hekkeburen' genoemd.

14 Het project Rodervaart

De Rodervaart werd in 1891 gegraven om Roden via het Leekstermeer over het water te ontsluiten. Het tracé maakte eerder deel uit van een groot project om Assen via Roden en het Leekstermeer met Groningen te verbinden.

Twee Delfzijlster zakenlieden hadden in 1845 een concessie gekregen om een kanaal te graven vanaf de Drentsche Hoofdvaart via de Norgervaart door de gemeenten Norg en Roden naar het Leekstermeer. In de bossen van Mensinge strandden de kostbare plannen van beide heren. Uiteindelijk werd alleen de Rodervaart gegraven en ook deze waterweg bleek geen infrastructureel succesnummer. Vanaf 1912 ondervonden de beurtschippers hevige concurrentie van de Drachtster tram.

16 De Ring van Leutingewolde

Anders dan de andere buurtschappen onderweg lijkt Leutingewolde door de bochtige weg waar het aan ligt, geen wegdoorp. De weg heet De Ring en het gebied binnen De Ring wordt Ny Kaamp genoemd. Het oorspronkelijke Leutingewolde lag aan de noordkant van De Ring. De naam Ny Kaamp wijst op een relatief recente ontwikkeling. De oudste akkers van het dorp lagen ten noorden van De Ring achter de boerderijen. Net als Foxwolde, het oorspronkelijke Roderwolde en Sandebuurt stamt ook Leutingewolde uit de middeleeuwen toen het woldgebied ten noorden van Roden ontgonnen werd.

De oudste naam van het dorp is Lockincwolda en stamt uit 1335. Lockinc was waarschijnlijk een persoonsnaam. We kwamen een dergelijke oorsprong van een plaatsnaam eerder al in Foxwolde tegen.

 [WEGDORP](#)

17 De tol betalen in Foxwolde

Een eindje verderop langs de Haarveense Dijk ligt een fraai oud tolhuisje. Toen in 1884 de weg van Roderwolde naar Roden werd verlegd en verhard, besloot de gemeente Roden een deel van de kosten van het project via het heffen van tol op het verkeer te verhalen en werd er bij Foxwolde een tolhuis gebouwd.

FOTO: HANS DEKKER

Karakteristiek voor zo'n tolhuis zijn de zijramen. Ze zijn zo geplaatst dat de tolgaarder vanuit zijn stoel in de woonkamer het verkeer in de gaten kon houden. Uiteraard kwam op de voorgevel een bord met de toltarieven. De gemeente Roden verpachtte de tol bij inschrijving steeds voor een paar jaar. De tolgaarder moest zien zoveel aan de voorbijgangers over te houden dat het hem behalve de pachtsom ook enige inkomsten opleverde. Hij mocht overigens voor niets in het tolhuis wonen. Tot in de jaren dertig is er tol op de Haarveense Dijk geheven.

BLAUWE REIGER - FOTO: KARLA LEEFTINK

Sleenders en slivovitsj

De sleedoorn (*Prunus spinosa*) staat hoog genoteerd in de top tien van inheemse bomen en struiken met de meeste streeknamen. Uiteraard dankt hij die plaats aan zijn wijd verbreide voorkomen, zijn opvallende uiterlijk en aan het veelvuldig gebruik van hout en vooral van de vruchten. Zelfs in Drenthe komen verschillende vormen voor: sleen, sleenders, slien, sleien.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

GEMEENTE

NOORDENVELD

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

42

KAART

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

